

- - Rendelkeznek-e a biztonságos fogalomismerettel?
- - Fokozható-e kutatási szenvedélyük?
- „A lobogó szívű magyar” című hangosított diasorozat elkészült. Az ünnepélyes keretek között megrendezett bemutató díszvendége a névadó özvegye: Sziklai Sándorné dr. volt.
- *A módszertani lehetőségekről:*
 - levetíthetjük osztályfőnöki órán, s különböző témakörökben pl.: példakép; a hős fogalma; küzdelem önmagunkért, illetve másokért stb., kezdeményezhetünk beszélgetést, vitát;
 - természetesen történelemórán nézik meg nyolcadikosaink a hangosított diasorozatot, s a bemutatott feladatsorok felhasználásával számot adhatnak a látottakról, a téma megértettségének fokáról;
 - szakköri foglalkozáson mélyebb szintű elemzésre, forráskutatásra, egyéb szellemi erőpróba véhetjük igénybe;
 - napközis csoportunkban is kamatoztathatjuk pl.: etikai beszélgetések alkalmával.

PÁTKÓS GYÖZŐ-DR. ZSIGA ATTILA
Szeged

A dombortérképek és elkészítésük egyszerű módszere

A dombortérképek háromdimenziósak, így kézzel foghatóan ábrázolják a domborzatot. Azonosításukra két elnevezés használatos. Van, aki domború térképnek, van, aki dombortérképnek nevezi. Lényegében mind a két elnevezés a háromdimenziós megjelenést igyekszik érzékeltetni.

A domború térképekre vonatkozó legrégebb feljegyzés az inkák korából származik. Hazánkban először a múlt században készítettek dombortérképeket. A sok manuális munka melletti gyártás ekkor még nem tette azt lehetővé, hogy ezek a térképek széles körben elterjedjenek. Csupán a műanyagok térhódítása után indult meg vákuumformázással a nagysorozatú gyártásuk. Magyarországon először a Kartográfiai Vállalat próbálkozott dombortérképek nagyüzemi gyártásával, 1974-ben jelent meg Magyarország dombortérképe, a balatoni környék kisméretű lapja, sőt még levlezőlap-dombortérképek is készültek. E térképek gyártását a vállalat 1977 folyamán beszüntette, mert a vállalat vezetése ezek gyártását gazdaságtalannak ítélte. Jelenleg is csak egyedi dombortérképek hagyományos módszerekkel történő gyártásával foglalkoznak.

Manapság a Csehszlovák Kultúra boltjában szerezhető be hasonló térképek. A hazai gyártás majdnem teljesen leállt. Csupán a Magyar Néphadsereg Térképészeti Intézete gyárt vaők számára dombortérképeket. Meg kell jegyeznünk, hogy a csehszlovák gyártók is gazdaságossági problémákkal küszködnek.

Az említettek is jelzik, hogy az ellátás ezen a területen továbbra is esetleges. Néha olyan „alkotások” is megjelennek a Tanért értékesítésében, mint például a geomorfológiai szemléltetősorozat (darabonként 1000 Ft-ért), amelyen durva szerkesztési hibák találhatók. Így a lejtőn felfelé folyó folyók, a hegybe azért „építettek” alagutat, hogy a vasút a folyópartig eljusson, ahol természetesen se kikötőt, se pedig települést nem találunk. Nem szólva a földművelési ágak hányaveti elhelyezéséről, az esztétikátlan színezésről stb.

Ezek a sokszor bosszató hibák és az ellátási nehézségek készítettek arra bennünket, hogy a domború térképek egyszerű, házilagos előállítására biztassuk geográfus tanárkollégiánkat, továbbá a földrajzi szakköröket. Ha vállalkoznak a dombortérkép elkészítésére, és türelmük sem fogy el, igazi, egyedi dombortérkép tulajdonosai lehetnek.

1. Néhány fontos fogalom

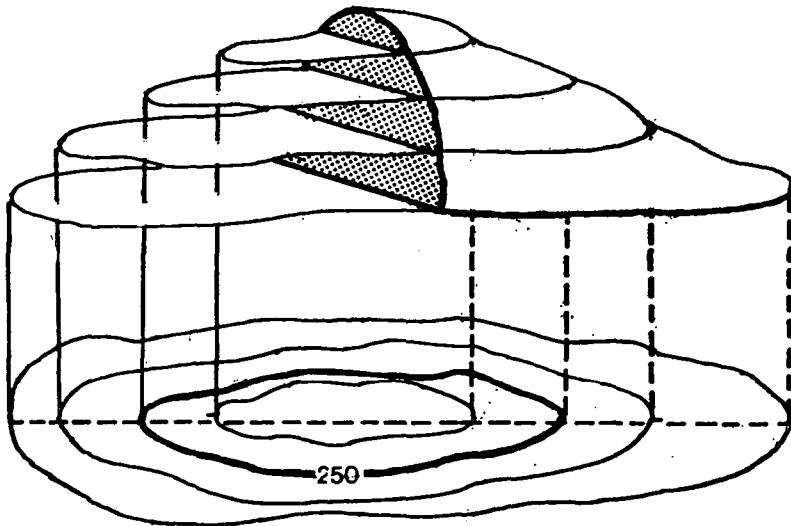
A dombortérképeknek általában kettős méretaránya van. Az egyik a vízszintes méretarány, amely fogalma teljesen megegyezik a hagyományos értelemben vett térképek méretarányával. A másik a függőleges méretarány, ami a vízszintes méretarányú szintkülönbségek bizonyos értelmű torzítását, megnövelését jelenti. Ennek megértéséhez egy példa. A térkép vízszintes méretaránya pl. 1:30 000. Ezen a méretarányon 10 m-es szintkülönbség csak 0,3 mm lenne. Ha a dombortérképet így készítenénk el, lapos, egyáltalán nem szemléletes képet kapnánk. Alkalmazzunk 3-szoros nyújtást. Így a 10 m-es magasságkülönbségnek 0,9 mm fog megfelelni.

2. A dombortérkép elkészítése

A domború térképünk elkészítése a kiválasztott területet ábrázoló szintvonalas térkép kiválasztásával kezdődik.

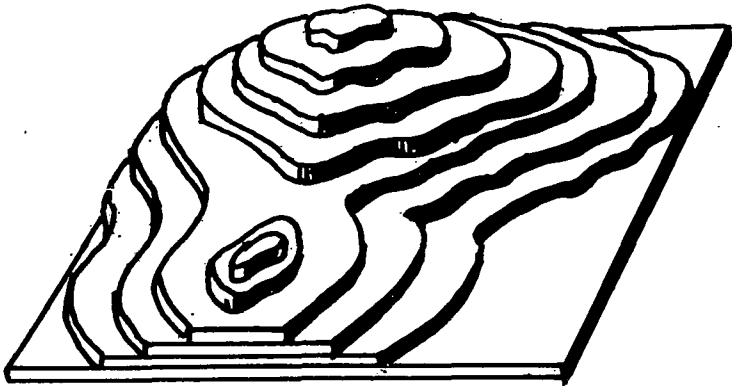
a) Az azonos magasságú pontokat összekötő izovonalat, a szintvonalat magasságonként külön-külön másoljuk át triplex- vagy dekorkartonra. Az ábrázolásnál ügyeljünk a szintvonal elméleti jelentésére, értelmezésére (1. ábra). A szintvonalakat egyenként vágjuk ki. A munkát a legmélyebb szintvonalal kezdjük, majd fokozatosan haladjunk felfelé. Az azonosítás érdekében minden rétegen tüntessük fel a terület legjelentősebb 4–6 magaspontját.

b) Vágjunk ki a térkép nagyságának megfelelő méretű, legalább 20 mm vastag pozdorja- vagy bútorlapot. (Az ilyen erős anyag azért szükséges, mert a felragasztásra kerülő kartonrétegek később könnyen deformálhatnák az alapot.)

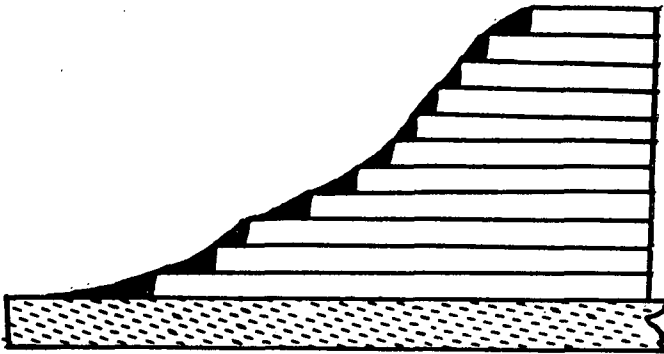

1. ábra

A szintvonalak térképi vetülete és jelentésük a felszínen

2. ábra
A kialakult ragasztott rétegmakett

3. ábra
A lejtőháromszögek kiegészítése

c) A kivágott lapra pálmatex ragasztóval hordjuk fel a kivágott szinteket. Ügyeljünk arra, hogy egyszerre csak maximum 3 réteget ragasszunk fel. Ezután egyenletes préselés következik mindaddig, amíg a ragasztó teljesen meg nem szárad. Vizes alapanyagú ragasztót ne használjunk, mert az deformálja, nyújtja a kartont, így a rétegek hullámosak lehetnek. A ragasztók közül ezért ajánljuk a pálmatexet. A ragasztások után kialakul a lejtőalapokat és a lejtőmagasságokat tartalmazó makett (2. ábra).

d) A lejtőháromszögeket CMC tapétaragasztóval kevert gipsszel egészítsük ki, így a végleges lejtőformákat kapjuk (3. ábra).

e) A makett színezését a megszáradás után kezdjük el. A térképet fehér alapozóval kenjük le, majd akril temperával fessük. A festék megszáradása után a modell mosható és törölhető lesz.

Az elkészült dombortérképet névrajzzal is elláthatjuk. Erre a célra legjobbak a Piért-nél is kapható Alfaset öntapadós betűk.

